

Transmisja norm społecznych do chłopców: empiryczny przegląd mechanizmów i konsekwencji

Matki i ojcowie transmitują szkodliwe normy płciowe do synów przez odmienne mechanizmy - matki wykazują silniejszy ukryty (implicit) bias przeciwko emocjonalności chłopców, podczas gdy ojcowie stosują bardziej jawne i rygorystyczne egzekwowanie norm męskości. Wielkości efektów różnicowego traktowania synów vs córek są zaskakującą małe ($d = 0,03-0,29$), ale przy 74,5% ekspozycji na kobiety-wychowawczynie, nawet małe efekty kumulują się. Dane z Polski pokazują wskaźnik samobójstw mężczyzn 7:1 wobec kobiet - jeden z najwyższych w Europie (BMC Public Health) - co koreluje z internalizacją norm restryktywnej emocjonalności w dzieciństwie.

Matki wykazują silniejszy ukryty bias przeciwko płaczącym chłopcom

Przełomowe badanie Thomassin i Seddon (2019) z University of Guelph wykorzystało Implicit Association Test (IAT) do pomiaru nieświadomych postaw rodziców wobec dzieci wyrażających smutek i złość. Wyniki są jednoznaczne i kontraintuicyjne: **matki wykazały istotny statystycznie implicit bias preferujący córki wyrażające emocje nad synami** - oceniały ekspresję emocjonalną chłopców jako bardziej "nieprzyjemną". Ojcowie nie wykazali takiego ukrytego biasu. Co istotne, implicit attitudes matek przewidywały ich faktyczne zachowania socjalizacyjne, podczas gdy jawne przekonania ojców (silniejsze niż u matek) nie przekładały się na ukryty bias.

Badania obserwacyjne Fivush i współpracowników (1995, 2000) potwierdzają ten wzorzec: **zarówno matki, jak i ojcowie** używają mniejszej liczby i mniejszej różnorodności słów emocjonalnych z synami niż z córkami, oraz częściej omawiają smutne aspekty wydarzeń z córkami. (Springer) W badaniu 21 rodzin (dzieci 40-45 miesięcy) oboje rodzice produkowali więcej wypowiedzi emocjonalnych podczas dyskusji o smutnych wydarzeniach z **córkami niż synami** - bez istotnej różnicy między matkami a ojcamii w sile tego biasu.

(Springer)

Meta-analiza Chaplin i Aldao (2013) obejmująca **166 badań i 21 709 uczestników** dokumentuje wielkości efektów różnic płciowych w ekspresji emocjonalnej dzieci:

Typ emocji	Hedges' g	Kierunek
Emocje pozytywne	-0,08**	Dziewczynki > Chłopcy
Internalizujące (smutek, lęk)	-0,10**	Dziewczynki > Chłopcy
Eksternalizujące (złość)	+0,09**	Chłopcy > Dziewczynki
Wstyd	-0,56**	Dziewczynki > Chłopcy (ŚREDNI efekt)

Krytyczny moderator: różnice płciowe są **najmniejsze z rodzicami**, większe z nieznanymi dorosłymi, a **największe z rówieśnikami** ($g = 0,29$ dla zachowań eksternalizujących). To sugeruje, że socjalizacja płciowa

jest procesem wieloźródłowym, nie tylko rodzicielskim.

Ojcowie egzekwują normy męskości bardziej rygorystycznie, ale matki też transmitują "man up"

Badanie Kane (2006) "No Way My Boys Are Going to Be Like That!" jednoznacznie pokazuje: heteroseksualni ojcowie byli najmniej akceptującymi wobec niekonformizmu płciowego synów i mieli osobiste, emocjonalne zaangażowanie w to, by synowie byli "męscy". Heteroseksualne matki były bardziej elastyczne, ale ich motywacją była obawa przed oceną społeczną syna - egzekwowały normy nie z osobistego przekonania, ale ze strachu przed tym, jak syn będzie traktowany przez rówieśników. (Sage Journals)

Badanie DeGue et al. (2023, CDC) z 83 rodzicami chłopców 5-9 lat potwierdziło: **matki wyrażały bardziej elastyczne przekonania niż ojcowie.** (nih +2) Jednak w wywiadach matki przyznawały się do transmisji norm:

"...odcinamy naszą troskliwość wobec chłopców w pewnym momencie... bo nie chcemy, żeby byli zbyt kobiecy... I to może być część narastającej złości. ...Mój mąż i ja traktujemy [8-letniego syna] inaczej. Ja jestem bardziej opiekunica, a mąż powie: 'Czemu płacziesz? Nie powinieneś płakać.' (Czarna matka, 34 lata, obszar wiejski) (nih)

Promundo "Man Box" Study (2017, n=3 673 mężczyzn 18-30 lat) dostarcza kluczowych danych - **59% mężczyzn w USA** zgłosiło, że ich rodzice (nie rozróżniano matki/ojca) nauczyli ich, że "prawdziwy mężczyzna powinien zachowywać się silnie, nawet jeśli czuje się zdenerwowany lub przestraszony". (nih) Badanie jordańskie replikuje: "**Kobiety są częścią procesu wzmacniania idei Man Box, jako że matki uczą i normalizują społeczny przekaz o tym, jak zachowywać się jako 'prawdziwy mężczyzna' wobec synów.**"

Kto bardziej karze za "kobiecość" u chłopców?

Aspekt	Ojcowie	Matki
Jawne przekonania o stereotypach	Silniejsze ($d = 0,38$)	Słabsze
Implicit bias (IAT)	Brak	Istotny statystycznie
Motywacja do egzekwowania	Osobiste zaangażowanie w męskość syna	Strach przed oceną społeczną
Akceptacja niekonformizmu płciowego	Najniższa	Wyższa niż u ojców

Wniosek mechanistyczny: Ojcowie są bardziej jawni w egzekwowaniu, ale matki mogą nieświadomie transmitować normy przez ukryty bias. Oboje rodzice przyczyniają się do różnicowej socjalizacji emocjonalnej.

Meta-analizy pokazują małe, ale konsekwentne efekty różnicowego traktowania

Meta-analiza Lytton i Romney (1991, 172 badania) jest kamieniem milowym: **tylko 1 z 19 obszarów socjalizacji** wykazał istotne efekty dla obu rodziców - **zachęcanie do aktywności stereotypowo płciowych**

(zabawki, zabawy). [PLOS](#) Ciepło, uczuciowość, restryktywność, dyscyplina - we wszystkich tych obszarach efekty były nieistotne lub małe. [Ovid](#) [Semantic Scholar](#)

Meta-analiza Endendijk et al. (2016, 126 badań obserwacyjnych, 15 034 rodziny) dostarcza precyzyjnych wielkości efektów: [PLOS](#) [nih](#)

Konstrukt	Cohen's d	95% CI	Interpretacja
Strategie kontrolujące	0,08**	[0,05; 0,12]	Zaniedbywalny (więcej wobec chłopców)
Strategie wspierające autonomię	0,03	[-0,00; 0,07]	Nieistotny
Surowa dyscyplina fizyczna	0,10	[-0,01; 0,22]	Nieistotny
Kontrola psychologiczna	-0,00	[-0,12; 0,11]	Nieistotny

Matki vs ojcowie w kontroli: matki $d = 0,07$, ojcowie $d = 0,12$ - **85% przedziałów ufności się pokrywa** - różnica między rodzicami nieistotna statystycznie. [ResearchGate](#)

Meta-analiza Leaper et al. (1998) wykazała, że matki używają więcej mowy wspierającej z córkami niż synami: **d = 0,22** (mały efekt) oraz więcej mówią do córek ogółem: $d = 0,29$. [PubMed](#)

Jensen i Jorgensen-Wells (2025) w najnowszej meta-analizie (19 469 uczestników) stwierdzili: **rodzice sami zgłaszają faworyzowanie córek**, ale dzieci nie postrzegają tego biasu. [PubMed](#)

Krytyczna interpretacja wielkości efektów

Według konwencji Cohena:

- $d = 0,20$: mały efekt
- $d = 0,50$: średni efekt
- $d = 0,80$: duży efekt

Prawie wszystkie efekty różnicowego traktowania są ZANIEDBYWALNIE małe ($d < 0,20$). To nie znaczy, że są nieistotne [PLOS](#) - przy ekspozycji 74,5% czasu wychowawczego z kobietami, nawet małe efekty mogą kumulować się. Ale dane nie wspierają tezy o masywnym, dużym różnicowym traktowaniu. [PubMed Central](#) [nih](#)

Konsekwencje dla zdrowia psychicznego: aleksytymia, samobójstwa, uzależnienia

Aleksytymia i jej źródła socjalizacyjne

Aleksytymia (trudność w identyfikowaniu/wyrażaniu emocji) dotyczy mężczyzn dwukrotnie częściej niż kobiety. [The Psychology Group](#) Hipoteza Normative Male Alexithymia (Levant) wskazuje na socjalizacyjne źródła: [Oregon State University](#) chłopcy zaczynają życie bardziej emocjonalnie ekspresyjni niż dziewczynki, ale do 2 roku życia są mniej werbalnie ekspresyjni, a do 4 roku - mniej mimicznie ekspresyjni. [APA](#)

Meta-analiza (Nature Scientific Reports, 2024) dokumentuje ścieżki:

- Maltretowanie w dzieciństwie → aleksytymia: **r = 0,26** (mały-średni efekt)
- Aleksytymia → psychopatologia ogólna: **r = 0,44** (średni efekt) [PubMed Central](#)
- Aleksytymia **mediuje** związek między maltretowaniem a problemami internalizującymi/eksternalizującymi
[Nature](#)

Transmisja międzypokoleniowa: aleksytymia rodzica przewiduje aleksytymię dziecka ($\beta = 0,15$, $p < 0,001$).

[Springer](#)

Samobójstwa mężczyzn - dane polskie i globalne

Polska ma jeden z najwyższych wskaźników dysproporcji płciowej w samobójstwach w Europie:

Wskaźnik	Mężczyźni	Kobiety	Stosunek
Wskaźnik na 100 000 (2019 WHO)	20,1	3,1	6,5:1 PubMed Central
Zgony 2000-2019	97 254 (86%)	16 101 (14%)	6:1 SSPH+
Zgony 2023	~4 680	~520	~9:1

90% samobójstw mężczyzn w Polsce to powieszenie - najwyższa proporcja w Europie. [PubMed Central](#)

Związek z socjalizacją: badanie Latent Profile Analysis (n=488 mężczyzn) zidentyfikowało profil "Stoików" (25,4% próby) - wysoka restryktywność emocjonalna, samodzielność, ryzykowne zachowania - z **najwyższym ryzykiem samobójczym**. Badanie Add Health (JAMA Psychiatry, 2020) wykazało: mężczyźni z High Traditional Masculinity byli **2,4 razy bardziej narażeni na śmierć samobójczą** [PubMed Central](#) i wykazywali pozytywną korelację z wszystkimi 9 czynnikami ryzyka samobójstwa.

Australijskie badanie longitudinalne (n=8 214 mężczyzn) potwierdziło: wysoka konformizacja do normy **kontroli emocjonalnej** w Wave 1 → **wyższe szanse ideacji samobójczej** w Wave 2. [PubMed](#)

Uzależnienia i tłumienie emocji

Meta-analiza (PMC, 2023) wykazała:

- Trudności regulacji emocji u osób z SUD vs kontrola: **g = 1,05** (DUŻY efekt)
- Supresja ekspresyjna: **g = 0,76** (średni-duży efekt) [PubMed Central](#)

Mężczyźni są bardziej skłonni do tłumienia myśli/uczuć związanych z traumą i używania substancji jako formy samoleczenia. [PubMed Central](#) Alkohol i narkotyki występują **częściej przed samobójstwem u mężczyzn** niż u kobiet. [British Psychological Society](#)

Bias nauczycielek: efekty realne, ale nie wynikające z płci nauczyciela

Grading bias - dowody są jednoznaczne

Badanie Cornwell, Mustard i Van Parys (2013, 5 800+ uczniów USA): **chłopcy osiągający identyczne wyniki testów jak dziewczynki otrzymują gorsze oceny** we wszystkich przedmiotach i wszystkich grupach rasowych. (SSRN) (mit) Różnica **znika** po kontrolowaniu "umiejętności niekognitywnych" (uważność, wytrwałość, organizacja). (Time)

Terrier (2020, Francja) podaje precyzyjne wielkości efektów:

- Bias przeciwko chłopców w matematyce: **d = 0,30 SD** (Mit) (mit)
- Wpływ biasu nauczyciela na postępy chłopców: **d = 0,14 SD** (mit)
- **21% luki płciowej w matematyce** w gimnazjum wynika z biasu nauczycieli (mit)

OECD PISA potwierdza: nauczyciele "generalnie przyznają dziewczynkom wyższe oceny niż chłopcom" (Tes) - to "ukryta nierówność". (The Munich Eye)

Dyscyplina - chłopcy karani surowej za te same zachowania

Dane U.S. Department of Education (2017-18):

- Chłopcy = **79% przedszkolaków zawieszonych jednorazowo**
- Chłopcy = **82% przedszkolaków zawieszonych wielokrotnie**
- Chłopcy = tylko 54% zapisów (Weebly)

Badanie Owens (2016, Brown University): **76% luki płciowej w osiągnięciach edukacyjnych** przypisywanej zachowaniu wynika z tego, jak szkoły **TRAKTUJĄ** problemy behawioralne inaczej dla chłopców vs dziewczynek, nie z faktycznych różnic w zachowaniu. (PubMed Central)

Kluczowe ustalenie: płeć nauczyciela nie jest przyczyną

Badania z 15 krajów OECD (Cho, 2012) wykazały: w **8 z 15 krajów** płeć nauczyciela nie miała wpływu na wyniki uczniów. (ScienceDirect) Badanie Indiana: **nauczycielki są lepsze w podnoszeniu osiągnięć zarówno chłopców, jak i dziewczynek.** "Wbrew popularnym spekulacjom, chłopcy nie osiągają lepszych wyników z nauczycielami płci męskiej." (ResearchGate)

Włoskie badanie (Bighthink) wykazało: **nauczyciele płci męskiej NIE oceniali chłopców łagodniej** - bias utrzymywał się niezależnie od płci nauczyciela. (Big Think)

Mechanizm: Szkoły są strukturalnie zorganizowane wokół norm behawioralnych faworyzujących tradycyjnie kobiece cechy (uważność, uporządkowanie, posłuszeństwo). Nauczyciele nagradzają te cechy w ocenach niezależnie od własnej płci. (Big Think)

Nieobecność ojca: efekty silniejsze dla chłopców

Meta-analiza McLanahan, Tach i Schneider (2013, 47 badań) używająca rygorystycznych metod inferencji przyczynowej (nih) potwierdza:

- **Efekty przyczynowe istnieją**, ale są mniejsze niż w badaniach przekrojowych (nih)
- **Chłopcy są bardziej dotknięci niż dziewczynki** - szczególnie dla zachowań eksternalizujących i przestępcości
- Synowie z biologicznym ojcem: przestępcość niższa o **7,6 punktów procentowych**
- Zachowanie córek "w znacznej mierze niezależne od obecności lub nieobecności ojca"

Efekty czasowe: nieobecność we wczesnym dzieciństwie (nih) (przed 7 rokiem życia) i w adolescencji ma gorsze skutki niż w średnim dzieciństwie.

Hipoteza "podwójnego deficytu" (nieobecność ojca + dominacja matki) **nie była bezpośrednio testowana** w tej meta-analizie.

Rówieśnicy przejmują rolę głównych egzekutorów norm w adolescencji

Teoria Precarious Manhood (Vandello i Bosson, 2008) wykazała w licznych badaniach: męskość jest społecznie niepewna, musi być publicznie udowadniana i może być łatwo utracona. Zagrożenie męskości aktywuje myśli agresywne.

Kto głównie egzekwuje normy męskości? Badania Pascoe ("Dude, You're a Fag", 2007) (Pearson) i holenderskie (n=2 185 adolescentów) są jednoznaczne: **chłopcy policjonują innych chłopców**. Epityty homofobiczne służą jako podstawowe narzędzie - chłopcy kwestionują męskość innych, by potwierdzić własną. (Pearson)

Przejście rozwojowe: Rodzice dominują we wczesnym dzieciństwie (0-6 lat), rówieśnicy przejmują w adolescencji (**10-14 lat** to krytyczny okres przejściowy). "Do czasu dorosłości, nasze role płciowe są stabilną częścią naszej osobowości." (Open Maricopa)

Rola kobiet: Pośrednia - przez walidację/odrzucenie męskich performansów, nie bezpośrednie policjonowanie. Badania speed-dating sugerują, że kobiety selekcjonują mężczyzn stabilnych emocjonalnie (nie to samo co ekspresyjnych emocjonalnie).

Podsumowanie: mechanizmy bez winnych

Dane empiryczne pozwalają zidentyfikować następujące **mechanizmy transmisji szkodliwych norm do chłopców**:

MATKI:

- Wykazują silniejszy implicit bias (IAT) przeciwko emocjonalności synów
- Używają mniej słów emocjonalnych z synami niż córkami ([Springer](#))
- Transmitują normy "man up" ze strachu przed oceną społeczną syna
- Stosują nieco więcej surowej dyscypliny wobec synów ($d = 0,12$) ([PubMed Central](#))

OJCOWIE:

- Egzekwują normy męskości bardziej jawnie i rygorystycznie
- Wykazują silniejsze jawnie przekonania stereotypowe ($d = 0,38$)
- Są mniej akceptującymi wobec niekonformizmu płciowego synów ([PhilPapers](#))
- Są mniej dostępni emocjonalnie (tylko 4-7% synów szuka u nich wsparcia)

NAUCZYCIELKI:

- Oceniają chłopców surowiej za identyczne prace ($d = 0,30$ w matematyce) ([mit](#))
- Dyscyplinują chłopców częściej i surowiej
- Ale: bias nie wynika z płci nauczyciela - mężczyźni nauczyciele robią to samo
- Mechanizm: struktury szkolne faworyzują "kobiece" cechy behawioralne

RÓWIEŚNICY (CHŁOPCY):

- Główni egzekutorzy norm od adolescencji ([PubMed Central](#))
- Używają epithetów homofobicznych i fizycznego policjonowania ([ResearchGate](#))
- Niekonformizm płciowy u chłopców karany surowiej niż u dziewczynek ([APA](#)) ([NCBI](#))

Wielkości efektów - zestawienie

Związek	Wielkość efektu	Źródło
Różnicowe traktowanie synów/córek (kontrola) (nih)	$d = 0,08$ (nih)	Endendijk 2016
Mowa wspierająca matki: córki > synowie (PubMed)	$d = 0,22$	Leaper 1998
Bias oceniania przeciw chłopcom (matematyka)	$d = 0,30$	Terrier 2020
Jawne przekonania stereotypowe: ojcowie > matki	$d = 0,38$ (nih)	Thomassin 2020
Maltretowanie → aleksytymia	$r = 0,26$ (PubMed Central)	Meta-analiza 2024
Aleksytymia → psychopatologia	$r = 0,44$ (PubMed Central)	Meta-analiza 2024
Trudności regulacji emocji w SUD	$g = 1,05$	Meta-analiza 2023

Związek	Wielkość efektu	Źródło
High Traditional Masculinity → samobójstwo	OR = 2,4	Add Health/JAMA

Co dane pokazują jednoznacznie

1. **Zarówno matki, jak i ojcowie** przyczyniają się do różnicowej socjalizacji emocjonalnej synów - przez różne mechanizmy
2. Wielkości efektów różnicowego traktowania są **małe** ($d < 0,30$), ale przy dużej ekspozycji mogą się kumulować [PubMed Central](#)
3. **Restryktywność emocjonalna** jest silnym predyktorem negatywnych outcomes [The Psychology Group](#) - samobójstw [Frontiers](#) (OR=2,4), aleksytymii ($r=0,44$), uzależnień ($g=1,05$)
4. **Polska** ma ekstremalną dysproporcję samobójstw mężczyzn (do 7:1) [BMC Public Health](#) korelującą z kulturowymi normami męskości
5. Bias nauczycieli jest **realny i udokumentowany**, ale **nie wynika z płci nauczyciela**
6. **Rówieśnicy** (głównie chłopcy) przejmują rolę głównych egzekutorów norm w adolescencji

Ograniczenia badań

- Większość badań jest koreacyjna, nie przyczynowa
- Próby głównie zachodnie, białe, średnioklasowe
- Samoopisowe miary podatne na bias społecznej pożądliwości
- Hipoteza "podwójnego deficytu" nie była bezpośrednio testowana
- Brakuje longitudinalnych badań łączących socjalizację dziecięcą z dorosłymi outcomes